

УДК616.31-057.87:371.261:378.147:336.77

СИСТЕМА РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ ЗА УМОВ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

О. О. Фастовець, Р. А. Котелевський

ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України”

SYSTEM OF RATING ESTIMATION OF STUDENTS-DENTIST IN CONDITION OF CREDIT-MODULAR SYSTEM

O. O. Fastovets, R. A. Kotelevsky

SI “Dnipropetrovsk Medical Academy of MPH of Ukraine”

У статті проаналізовано особливості формування та використання рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів-стоматологів в умовах кредитно-модульної системи навчання на кафедрі ортопедичної стоматології. Означені певні складності, зумовлені тим, що спеціальність передбачає не тільки володіння знаннями з дисципліни, а, насамперед, високоякісне виконання професійних маніпуляцій. Наголошено необхідність оцінки рівня засвоєння практичних навичок як під час поточного, так і модульного контролю. При оцінці досягнень студента-стоматолога існує потреба диференціювання рівня засвоєння практичної навички на різних курсах.

The article analyzes the features of the formation and use of the rating assessment of dental student's achievement in a credit-modular system at the Department of Prosthetic Dentistry. Some difficulties are established due to the fact that the profession involves not only the possession of knowledge of the discipline, but high-performance professional manipulation. It is necessary to assess the level of practical skills as in the current, and module control. In evaluating of dental student's achievement there is a need of differentiation of mastering practical skills at different rates.

Вступ. Вхідження України до європейського освітнього простору, її участь у Болонському процесі передбачає впровадження новітніх технологій навчання, спрямованих на підвищення якості підготовки фахівця, який повною мірою повинний відповідати європейському ринку праці. Звідси, створення умов належного викладання ортопедичної стоматології в комплексі інших стоматологічних дисциплін має за мету забезпечення гідного професійного рівня майбутнього лікаря-стоматолога [1].

У свою чергу, вдосконалення системи контролю та оцінки навчальних досягнень студентів є необхідною умовою роботи системи якісної підготовки спеціалістів. Впровадження кредитно-модульної системи у вищу стоматологічну освіту повинне оптимізувати навчальний процес, зокрема за рахунок зміни оціночного вектора у контролі знань з існуючих об'ємних показників (оцінки за даними заліків та іспитів) до управління та повсякчасного контролю якості навчання на кожному практичному занятті [2].

Саме тому на теперішній момент актуальним є вивчення існуючого досвіду рейтингової технології оцінювання студентів, яка функціонує в межах кредитно-модульної системи навчання, та валідація її до викладання прикладних стоматологічних дисциплін.

Отже, мета даної роботи полягає в розкритті особливостей рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання на кафедрі ортопедичної стоматології.

Основна частина. Рейтингова оцінка у вищій школі являє собою кількісну характеристику якості навчальної діяльності, яка виражена в балах і націлена на стимулювання ритмічної, зацікавленої, активної роботи студентів. Це – індивідуальний сумарний показник рівня навчальних досягнень студента та його відношення до процесу навчання, що встановлюється на кожному етапі поточного й підсумкового контролю знань. Серед головних завдань рейтингової системи можна назвати стимулювання пізнавальної діяльності, регулярної самостійної навчальної роботи студентів протягом усього семестру; підвищен-

ня їх мотивації оволодіння освітніми програмами; формування позитивного досвіду самоосвіти та самовиховання; підвищення рівня організації освітнього процесу у ВНЗ [3].

Рейтингова система дозволяє викладачу й студенту ефективно керувати навчальною діяльністю, регулювати її. Це може бути виявлено в накопиченні балів студентом. Знаючи необхідний підсумковий бал, студент може обирати види навчальної діяльності, контролювати час виконання того чи іншого виду роботи. Для викладача це керування навчальним процесом через динаміку балів, що дозволяє стимулювати активність студентів.

Стосовно навчання студентів-стоматологів, найбільшою мірою, подібні засади викликають певні труднощі у зв'язку з тим, що спеціальність передбачає не тільки володіння знаннями з дисципліни, а, насамперед, високоякісне виконання професійних маніпуляцій. Цей принцип закладений у державних стандартах вищої стоматологічної освіти: освітньо-кваліфікаційній характеристиці (ОКХ), освітньо-професійній програмі та стандартизованих способах оцінки знань та вмінь – ліцензійованому іспиті “Крок-2. Стоматологія” та практично-орієнтованому державному іспиті зі стоматології.

Виходячи з таких передумов, важливо при оцінці підготовки студента-стоматолога враховувати не тільки теоретичне володіння предметом, а й рівень засвоєння практичних навичок. На сьогодні нами застосовуються три рівні оцінки оволодіння практичними навичками: “володіє”, що передбачає можливість самостійного неодноразового виконання; “засвоїв” – спроможність виконання на фантомі або у клінічній ситуації в присутності або за допомогою викладача; “ознайомлений” – студент має теоретичне знання щодо практичної навички, але не може виконувати її на фантомі або у клінічній ситуації.

Слід також зазначити, що специфіка підготовки спеціалістів медичного профілю ведеться за концепцією постійного інтегрованого тренінгу за трьома етапами удосконалення рівня майстерності на етапі додипломного навчання [4]. Перший етап передбачає оволодіння практичними навичками та вміннями з профільних дисциплін і тестування рівня їхнього засвоєння на практичних заняттях. Профільні клінічні кафедри для забезпечення повноцінного самостійного тренінгу практичних навичок створюють банки методичного забезпечення за рахунок обладнання фантомами, муляжами і тренажерами, що готує студентів до наступної роботи в клініці. Другий етап, виробнича практика, при організації якої оцінюється

початковий рівень умінь та навичок, ставиться завдання їх закріплення і розвитку, і нарешті, кінцевий контроль ступеня оволодіння, який відіграє вирішальну роль для третього етапу – інтеграції знань, умінь та навичок, самостійного поглибленого обстеження й лікування хворих, та безпосередньої підготовки до державної атестації.

Таким чином, при оцінці досягнень студента існує потреба диференціювання рівня засвоєння практичної навички на різних курсах. Тобто якщо на пропедевтиці ортопедичної стоматології рівень “ознайомлений” відповідає позитивній оцінці, то на п'ятому – навпаки, є недостатнім.

Вихідним моментом побудови рейтингової системи, зокрема на кафедрі ортопедичної стоматології, є встановлення максимального рейтингового бала. Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модуля, дорівнює 120 балам. Вона враховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці “5”, на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу. Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні модуля, враховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці “3”, на кількість тем у модулі. Максимальна кількість балів підсумкового модульного контролю дорівнює 80, а мінімальна – 50 балів.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті. Враховуючи прикладну спрямованість спеціальності, стандартизовані методи контролю включають не тільки індивідуальне усне опитування по теоретичних питаннях, передбачених програмою, або письмову теоретичну роботу; але й рішення типових або ситуаційних клінічних задач, тестів формату МЛП “Крок-2”, а також оцінку якості виконання практичних умінь і навичок. Критерії оцінки визначаються кафедрою у робочій навчальній програмі. При цьому оцінка успішності студента є інтегрованою (всі види роботи до заняття (самостійна робота) і протягом заняття). За результатами вивчення однієї теми асистент кафедри виставляє одну оцінку за традиційною 4-бальною шкалою. У другій графі журналу виставляються бали відповідно до шкали конвертації.

Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи студента (СРС) залежить від її обсягу і значимості, але не перевищує 10–12 балів. В цьому напрямку практикуємо не тільки традиційні реферати та презентації, а й створення навчальних фантомів, муляжів тощо, що потребують володіння мануальними навичками.

Підсумковий модульний контроль здійснюється на останньому занятті залікового модуля. Обов'язковою умовою допуску до підсумкового модульного контролю є складення ректорського контролю з результатом не нижче 75 % правильних відповідей, відвідування всіх занять (або відпрацювання пропущених занять у встановленому порядку), а також набір суми балів, не меншої за мінімальну.

Проведення оцінювання підсумкового модульного контролю на кафедрі ортопедичної стоматології складається з двох частин. Перша полягає у відповіді студентів на стандартизовані тестові завдання, що включають 50 тестів формату МЛП “Крок-2” (50 хвилин). Після цього відбувається практична частина модульного контролю, що передбачає демонстрацію володіння практичними навичками на фантомах за переліком, що відповідає навчальній програмі та складений відповідно до ОКХ та ОПП.

Оцінка з ортопедичної стоматології виставляється лише студентам-випускникам, яким зараховані усі модулі з дисципліни. Вона виставляється за традиційною (національною) 4-бальною шкалою на основі середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою дисципліни.

Заохочувальні бали за рішенням Вченої ради можуть додаватися до кількості балів з дисципліни студентам, які мають: призове місце у внутрішньовузівському турі олімпіади; призове місце у всеукраїнському турі олімпіади з дисципліни; публікації у журналах та збірниках; патенти.

Незважаючи на низку переваг рейтингової системи оцінювання студентів-стоматологів, серед її недоліків слід зазначити той факт, що вона не є універсальною, тому що розроблюється окремими навчаль-

ними закладами, факультетами або кафедрами. Наблизити системи оцінки в різних вишах частково вдається за рахунок використання типових програм з дисципліни, що складаються опорною кафедрою та обговорюються на спільних нарадах.

Ще одним напрямком вдосконалення рейтингової системи, на наш погляд, є стимулювання активності студентів через посилення їх мотивації шляхом розширення умов нарахування преміальних балів (за конкретну роботу, за сумлінність, за творчий, неординарний підхід до виконання навчальних робіт тощо), а також штрафних балів. Водночас слід зазначити, що нарахування додаткових балів повинно чітко й однозначно прописано задля уникнення неоднозначних ситуацій.

Висновки. На зміну формальним, спрощеним методам діагностики знань приходять комплексні системи, які водночас забезпечують і об'єктивність оцінювання знань студентів, і їх мотивацію до плідної роботи упродовж всього періоду навчання. Незважаючи на певні складнощі щодо впровадження, введення рейтингової оцінки успішності необхідне, тому що допомагає оптимізації впровадження Болонської системи.

Слід також зауважити, доки діє принцип “рейтинг заради рейтингу”, існування складного моніторингу себе не виправдовує. Система буде працювати, коли з'являться реальні кінцеві стимули заохочення, зокрема при розподілі на роботу.

Таким чином, рейтингова технологія оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах кредитно-модульної системи є вдалою заміною традиційній, але на теперішньому етапі не є закінченою й потребує подальшої розробки та вдосконалення.

Література

1. О целесообразности кредитно-модульной организации учебного процесса в системе высшего стоматологического образования / Ю. В. Думанский, А. Н. Талалаенко, А. А. Удод [и др.] // Український стоматологічний альманах. – 2011. – № 4. – С. 110–115.

2. Удод А. А. Болонский процесс и стоматологическое образование в Украине: проблемы и перспективы / А. А. Удод, Л. И. Косарева, М. Б. Первак // Вісник стоматології. – 2006. – № 1(51). – С. 112–115.

3. Сергеева Е. В. Оценка учебных достижений студентов в контексте Болонского процесса: рейтинговая система / Е. В. Сергеева // Сб. научн. статей по итогам Всероссийской научн.-практ. конф. “Управление качеством профессиональной подготовки специалистов в условиях перехода на многоуровневое образование”. – Волгоград, 2008. – 268 с.

4. Болонський процес і система організації практичної підготовки студентів / Є. М. Нейко, Л. В. Глушко, М. І. Мізюк, І. П. Вакалюк // Медична освіта. – 2007. – № 2. – С. 56–58.

Отримано 03.03.14